

תולין בו, אחרי כי רואים כי אם ע"י עשיית צרכים נתעורר יציאת דם זה, יכול להיות כי בא מהטחורים הסמוך לזה.

ובספר לחו"ש סימן קצ"א מכריע להקל כדעת הסד"ט, ולא עוד כי מוסיף אפילו באין לה ווסת כגון זקנה מעוברת ומניקה ואין לה כאב כי אם בתר מ"ר ואין רואות במ"ר עיי"ש בלחם אות י" וי"א, מ"מ אין לדמות להכי, דהתם רק באלו שהם בחזקת מסולקות דמים אז סמך על בדיקת מהרי"ל, משא"כ בבחולה שהגיע זמנה לראות שהיא בחזקת שתראה, והוה כעין חזקה אורח בזמנו בא, ועכ"פ אינה בחזקת מסולקת דמים, אע"ג דסתמא תנן בבחולה שלא ראתה שהיא בחזקת טהרה, היינו כל זמן שאין ריעותא לפנינו, משא"כ בנידון דידן^ז, וכבר מאריך בשב שמעתתא ג' פרק ד' על זאת שהיא עכ"פ חזקה העשויה להשתנות, ואדרבה עלולה היא לראות כסדר עולם, משא"כ בחזקת מסולקת.

אמנם הנ"ל לחדש עוד טעם והוא, הנה בגמרא נדה דף נ"ז למדו בבשרה עד שתרגיש בבשרה, ואמרינן שם דף כ"א הוואה דם בשפופרת טהור, משום בבשרה ולא בשפופרת וכן להלכה בסימן קפ"ח סעיף ג', וע"כ במראה טהורה עם מראה שאינה טהורה אם היינו יודעים בבירור כי מראה טהור סביב לדם נדה היינו מטהרים, דזה דומה כמו דם בשפופרת, ע"כ הך דם שמעורב במי רגלים הוא דומה כמו מראה שאינו טהור בתוך מראה טהור, ע"כ לפי"ז היה מקום לטהר בעצם, דאין זה מראה בבשרה ועיי"ש בחו"ד^ז.

עוד אופן הצלה אם יסכימו החברים, והוא עפ"י תוספתא בפ"ב דזבין שכתוב שם דזרע אשה אדום ותולים בו. (ובמדרש תלפיות ענף אשה כתב

צמח צדק סימן צ"ד להחמיר הובא בפ"ת סק"ג מוסמך, ומה שהביא בשם הסד"ט להקל לסמוך על בדיקת המהרי"ל שהובא ברמ"א לא שייך כי אם באשה שיש לה ווסת דעיקר סמכינן על חזקת אורח בזמנו בא, וגם בשבות יעקב ח"ב סימן ע"ו מחמיר בזה, אמנם בזאת אשר אין לה ווסת כי אם מראה זה על העד אי אפשר להקל, וכן מפורש בדרישה סק"א להחמיר היכי שראתה בבדיקה היכי שלא ראתה דם בספל, אמנם לא כתבת לי אם רואה כן תמיד, א"כ לא יהיה היתר לבעלה לעולם, ואז צריך לעיין היטב ולשאול לרופאים, אמנם אם רואה רק לפרקים לא נמצא מקום להתיר.

והנה שאלה זו מובא בבינת אדם שער הנשים כלל קי"ג אות י"ז ומתיר. אמנם לא מיירי באשה שאין לה ווסת, מ"מ הס"ס הניח בצ"ע עיי"ש, ועיקר סמיכתם על הכאב סובב והולך, אמנם נראה שבנידון דידן שלא היה לה ווסת, אין הכאב מוכיח כלל, דאפשר דזה כאב הווסת עצמו, דבשלמא אם כבר היה לה ווסת, ובשעת ווסת אין לה כאב זה, א"כ זה הכאב שיש לה בעשיית צרכיה במ"ר, היה הוכחה כי יש מכה במקום מ"ר, אמנם כה"ג שלא ידעה כלל מהות ווסת, ואיזה כאב יש לווסת, א"כ אין מקום להקל^ז.

ואם תמיד רואה כן אזי אין תרופה כי אם תשאל למילדת בקיאה אשר תבדוק אותה בבדיקה שלהם ע"י מוטער שפיגעל [מראה הרחם] שהוא נכנס היטב בחורים וסדקים, ומברר אם יש בה מכה, ומברר ג"כ אם המכה מוציאה דם^ז, ואח"כ יש מקום לפנות למצוא היתר לעלובה זאת, אמנם אם לא נמצא כן כי אם לפרקים אין להתיר. וגם על זאת צריכים לדרוש אם אין לאשה זאת טחורים, כי כן מפורש בברכי יוסף דאם יש לה טחורים

(ז) רבינו מחדש כי מה שכאב מוכיח שזה מכה, הוא רק באשה שיש לה ווסת ומכירה את הכאב שיש בשעת הווסת, ועכשיו בשעת הטלת מ"ר מרגישה כאב מסוג אחר, אז הכאב מוכיח שיש לה מכה, אבל באשה שלא היה לה ווסת מעולם ואינה מכירה את סוג הכאב של ווסת, א"כ אפשר שזה הכאב שמרגישה הוא כאב של ווסת רגיל, ואמרינן שזה ווסת.

(ח) עיין בתשובה שם ובהערות שנתבאר דברים אלו ביתר אריכות.

(ט) רבינו מחדש שרק בזקנה ומעוברת סובר הלח"ש להקל, אבל באשה שלא ראתה דם עוד, חיישינן שמא תראה, אע"פ דסתמא אינה חוששת, מ"מ כאן איתרע, ובלח"ש כתב רק מעוברת וזקנה, ולא מי שלא ראתה דם. (י) דברי רבינו צריך ביאור דבתחילת הקטע כתב וז"ל ואם היינו יודעים בבירור כי מראה טהור סביב לדם נדה, עכ"ל. א"כ צריך שיהיה הדבר בבירור, וא"כ איך נוכל לתלות בדם במ"ר שלא נגע הדם בדופן. וכנראה שסובר דדם במ"ר מסתבר דהמ"ר סובבים אותו, ועיין בתשובה שם בח"א שחזור מהאי היתר עיי"ש.

דזרע האשה היא דם נדות, בשם שלשלת הקבלה) נמצא לפי"ז אם אינה רואה כי אם זה הקורט של העד אם כן יש לתלות בו בזרע האשה ולא בדם נדות, ורגלים לדבר כי אינה שופעת כשאר נדות, וגם סמוכים לו מש"ס נדה דף ל"א דמפורש דזרע האב לובן, וזרע האם אדום, ובפרש"י התם ד"ה כל, כתוב זרע האם שחור, וצ"ע מנ"ל לשנות מהגמרא שכתוב אדום, וצ"ל שנתברר לרש"י כי כן מראיתו, ע"כ מפרש ליה לש"ס עפ"י הגמרא האי שחור אדום הוא אלא שלקה, נמצא אם רואים שזה בדיקת העד נוטה לשחורות אז הנ"ל להקל בו, ובפרט אם גם סביב לו מראה כשירה אשר כה"ג כתבנו להתירו דכל זמן שלא נגע בבשרה טהור הוא והרי סביב לו מראה כשירה, יש עוד מקום דחזי לאצטרופי להתיר אם יסכימו הרבנים.

והגאון מהרש"ס דחה הראיה מרש"י דכוונתו על שחור שבעין ועל הדם והדין עמו^(א).

ומה שכנגד הוא הכאב מהיכן, אמנם אינהו אמרו להקל לתלות בו שיש לה מכה או מן הכליות, וכבר כתבנו כי זה דוקא אם יש לה ווסת אז הכאב מורה על מכה, משא"כ סתם כאב בלא ווסת הוא ווסת, וכעין זה כתב הרב בשו"ע סימן קצ"א סעיף ד' בשם החכ"צ סימן מ"ו עיי"ש^(ב), ובלא"ה איכא לברורי ויש בו מקום לתלות אחרי כי נעשה לה כן רק אחר עשיית צרכיה הרי זה מורה כי בא מן הטחורים אשר דרכם בכך, אחרי כי דוחקת עצמה בכח בצרכיה, וכן אפשר שהוא מן הכליות, וכעת אני מוטרד בעוה"ר ביסורים שיש בהם ביטול תורה בחליי ביתי הי"ו ישלח דברו וירפא ושמעתתא בעי צלותא עדי ירווח לנו ב"ב כיר"א.

והיות והענין נחוץ ואני טרוד הלכתי להגאון מהרש"ס נ"י והתיעצתי עמו והסכים עמדי בגוף הלכה, דהיינו אם זה רק לפרקים לא נסמוך על בדיקת מהרי"ל, אמנם אם רואה תמיד כן מותרת ע"י בדיקה הנ"ל של מהרי"ל שהיא אלימתא, אע"ג דהתור"ד שדי ביה נרגא, מ"מ נראה עיקר לסמוך ולא להחזיק ריעותא שירד לסדקים מקודם, וכש"כ שלא היה לה ווסת כלל, כי עכ"פ היא בחזקת טהרה ומותרת לשמש, ע"כ היא תניח זה המוך סמוך לעשיית צרכיה ג' פעמים, והעצה עפ"י בדיקת הרופאים, והטעם שכתבנו לתלות בזרע שלה שהיא אדום פקפק הגרש"ס נ"י שלא לתלות תמיד ואם לא שמשו זמן רב אין לתלות, מ"מ אחרי כי רז"ל חששו עליה עכ"פ ו' עונות כמבואר בסימן קצ"ו שמא פולטת ש"ז, א"כ גם כאן חיישינן שמא נתערב זרעה בש"ז שלו^(ג).

והנה בסימן קפ"ז בטו"ז סק"י הקשה סתירת הרמ"א כי לעיל סמך על מכה בלא בדיקה עיי"ש, ונ"ל לחלק דבשלמא במכה אי אפשר לברר לגמרי כי אפילו אם אין מוציא דם עתה, יכול להיות כי ע"י חיכוך יוציא דם כי כן דרך המכה דנפצע ונתייבש, ולא אמרינן איכא לברורי רק אם יכולים לברר לגמרי והתם אי אפשר, משא"כ בבדיקת מ"ר הוא בירור גמור, כי מכריע שלא בא מהמקור, וה"נ לדעת הפוסקים שהוא בירור גמור, משא"כ לפי החו"ד לא הוה בירור גמור.

ולכאורה מהרמ"א עצמו יש לדקדק שאינו בירור גמור דהא כתיב אח"כ אבל אם אינה מרגשת כאב וכו' ודאי טמאה, ואי הוה בירור גמור איך לא יועיל בדיקת מהרי"ל^(ד), ואין לומר בדוחק דמירי שלא בדקה, מ"מ מדלא הזכיר דאם בדקה

(א) כדי לבאר דבר זה אביא דברי הגמ' ורש"י בנדה דף ל"א איתא אביו מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וצפרנים וכו' אמו מזרעת אודם שממנו עור ובשר "ושערות ושחור שבעין", ע"כ. ופרש"י וז"ל כל אחד ואחד עולה למינו לובן מן האיש "ושחור מן האשה", עכ"ל. ורבינו הבין דזרע האשה שחור, וע"כ הוקשה לו למה שינה רש"י מדברי הגמרא, והגרש"ס ביאר דבודאי דגם רש"י מודה שזרע האשה היא אדום, אבל האדום הזה יכול לייצר שערות ושחור שבעין, ורבינו הודה לו בפירושו, ולכאורה מה שכתב הגרש"ס "דם" ט"ס וצ"ל שערות.

(ב) וז"ל שו"ע הרב שם, משא"כ בכאב אחר שאינו בהטלת מ"ר שאף שהיא רואה לעולם בשעת הכאב, איכא למימר שהכאב גורם לדם המקור שיבוא ולא דם מכה כדלעיל סימן קפ"ז בשם החכמ"צ, עכ"ל. ורבינו מדמה זה לכאב שאינו יודעת מה זה, אולי זה הכאב גורם לדם ווסת שיבוא.

(ג) ביאור הדברים שהאשה מזרעת רק בשעה שבעלה מזדווג עמה, וע"כ סובר הגרש"ס שאין לתלות רק אחר ו' עונות לשימושה שאז פולטת ש"ז של בעלה, וחיישינן שמא נתערב הזרע שלה בשלו.

(ד) החו"ד גופא מביא ראיה זו, וכנראה שגם רבינו ידע זאת, אלא נקט קושיא זו משום ההמשך להקשות מדברי הגמרא, וקושיא זו מהגמרא הקשה בהגהות ברוך טעם על החו"ד, ועצם סברת החו"ד היא דאם הוה בירור גמור

מהני מוכח דלא מהני, ועל כרחק מטעם החו"ד. אולם מן הגמרא יש להוכיח להיפך, דאי כסברת החו"ד א"כ איך מחלק בגמרא נדה דף נ"ט בין ישבה לעמדה משום מ"ר דהדריה למקור, ואי ס"ד דחוששים כהחו"ד, א"כ לעולם ניחוש שמא היה דם בחורין ובסדקין בפרוזדור מקודם, אלא ע"כ דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן.

אמנם לענין הך בדיקה צריך ליישב מהגמרא דנדה דף ה' דמתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת בחורין ובסדקים ואינה נאמנת ולא אמרינן וספרה לה, וכש"כ בבדיקה גדולה כזאת שאינה כ"כ בפשיטות להקל, ואולי ע"י מיילדת עדיף טפי שתעשה בדיקה זאת דחזי לאצטרופי חזקה אין אדם חוטא ולא לו^(ט).

עכ"פ יצא הדבר בהיתר, הלכתי וטרחתי לטהר אשה אל בעלה לאתערותא דלתתא לקרב כנסת ישראל אל בעלה ויטהר את הארץ ובניה.

כא"נ אביכם ומחו' השפל העיבר"י

צו

**אם לא עשה מעשה בלילה הראשון
ופירסה נדה אם צריכים שימור**

עוררני כלפי המורה אשר הורה להקל בחתן שלא בא עליה בלילה הראשון, ופירסה נדה, שאין צריכים שומר, ותלה עצמו במה שכתב הרמ"א בסימן קצ"ב סעיף ד' דיש אומרים אם הייתה טהורה

כשנשאה ולא בא עליה ופירסה נדה אח"כ אינה צריכה שימור עוד והמחמיר תבא עליו ברכה ע"כ, וכן הביא החכמת אדם בהלכות נדה כלל קט"ו סעיף ט'.

וחלילה להורות כן, דהרי הטו"ז סק"ז מחמיר מדינא, ומקשה על התרומת הדשן שהוא מקור דין זה ומדמה דין זה בשור שנגח דאם ראה שוורים ולא נגח חזר לתמותו, דכאן סתם אדם תקיף יצריה ולא מוקים אנפשיה, ואין זה בכלל המחמיר תבא עליו ברכה אלא דין גמור הוא שצריך שמירה עכת"ד הטו"ז.

וכן מסתבר, דאין זה סמיכה כלל במה שלא בא עליה בלילה הראשון משום שעדיין אין ליבו גס בה, ע"כ לא בא עליה, ואיך יכולים לסמוך לישן ביחוד כל ימי נדותה, ע"כ אין להקל בזה וכן המנהג פעה"ק ירושלים שמחמירין בזה להצריכם שומרים ולגדר ערוה קדושים תהיו וה' ישמר רגלם.^(א)

העיבר"י

צח

**אם מהני ספירת נקיים מחמת חימוד היכי
שהכלה לא ראתה את החתן**

כבוד מחותני הרב וכו' מוה"ר יצחק דוד הי"ו^(א)

ע"ד מה דאיתא ביור"ד סימן קצ"ב באשה אשר תבעוה לינשא צריכה לספור ז' נקיים, ועתה בא הספק אם הכלה אינה מכרת את החתן, אשר בא הנה

למה לא נסמוך על בדיקה זו בלא כאב. ובנוב"י סימן מ"ב כתב סברא אחרת בזה דכיון דמכה זו עלול להתרפאות, וע"כ צריך שיהיה דבר מוכיח ע"ז כל הזמן. והדבר מוכיח הוא הכאב.

(טו) עיין בתשובה שבח"א שמבאר דלכאורה איכא סתירה בזה דהרי בטרחה יתירה אין נשים נאמנות כמבואר בתוס' בפסחים, אולם בחת"ס יור"ד סימן קמ"ה כתב דרבי קרא וספרה לה שנאמנת אפילו בטרחה יתירה. לעומת זאת איתא בנדה דף ה' מתוך שמהומה לביתה שמא אין מכנסת בחורים ובסדקים, ואחרי שחילקו כבר חז"ל בדבר שיש פעמים שנאמנת ויש פעמים דאינה נאמנת, יכולים לומר דבדיקה קשה זו של מהרי"ל אינה נאמנת, ולכן צריך המילדת לעשות בדיקה זו ואין אדם חוטא ולא לו. ובדאי סובר רבינו שזה רק עדיפות ואינו מעכב, כי מהמהרי"ל וכל הפוסקים מבואר דגם היא יכולה לעשות הבדיקה.

(א) והחו"ד בחידושים סק"ח שמביא דברי הט"ז דמחמיר בזה, וכן הוא בפרי דיעה סק"ז, בערוך השולחן סימן קצ"ב סעיף י"ז כתב בנידון זה וז"ל אע"ג שאנו רואים דלא תקיפי יצריה שהרי נתייחד עמה בכמה לילות ולא בעל, מ"מ אסור עתה להתייחד עמה דהיצר בוער ביותר עכ"ל. וכתב דפסק כן עפ"י הט"ז, וסובר דגם הש"ך אינו חולק בזה, ובשיעורי שבט הלוי כאן מביא דכן הוא ההוראה בזמנינו להחמיר.

(א) רבי יצחק דוד גרוסמן בן רבי מרדכי אב"ד קומפלינג. אחותו של רבי יצחק דוד הנ"ל היתה אשתו של הגאון רבי שמעון מנשה חייקין אב"ד חברון, ואמו של רבי משה מרדכי חייקין חתנו של רבינו.